

De Saambinder

KERKELIJK WEEKBLAD DER GEREFORMEERDE GEMEENTEN

Meditatie

Sola Gratia - alleen genade

“Want uit genade zijt gij zalig geworden.”
Efeze 2 : 8a

Deze dagen mogen we de Kerkhervorming weer gedenken. Waarom ging het in de Reformatie? Men zou alles samen kunnen vatten in dat ene woordje “genade”. Er is wel eens gezegd, dat Rome de godsdienst is van het “plusteken”. Gods Woord plus de traditie. Het geloof plus onze werken. Genade plus onze verdiensten. Altijd weer dat “plusteken”. Daartegenover is de Reformatie de godsdienst van het “alleen”. Alleen de Schrift. Alleen het geloof. Alleen genade. En uiteindelijk concentreert de Reformatie zich in dat woordje “genade”. Is zalig worden nu alleen genade, of komt er van ons ook nog iets bij? Gelukkig leert de Schrift ons, dat het alleen genade is! Want als er van ons ook maar één stipje bij moest, dan was het hopeloos verloren. Immers onze werken, zelfs onze beste werken, zijn zo ver beneden de maat van Gods heiligheid, dat Paulus ze zelfs “blinkende zonden,” noemde. Nu heeft de Reformatie niet anders gewild dan de Heilige Schrift eerbiedig naspreken.

Zo zegt Paulus in onze tekst zo duidelijk, dat zalig worden enkel en alleen genade is. Wat is genade? Niet anders dan dat God Zich over een zondaar ontfermt, zonder enige verdienste van de mens. Genade dat is niet anders dan de vrije gunst, die van eeuwigheid God bewoog. Want genade begint al in de eeuwigheid. Toen al heeft de Heere vanuit Zijn eeuwige vredesgedachten de weg van zalig worden uitgedacht en toen

al heeft Christus Zich gegeven om Borg en Middelaar te zijn voor mensenkinderen. In de eeuwigheid heeft de Vader al de Zijnen gelegd aan het Middelaarshart van Christus. Daar begint Gods genade, want er was geen mens, die naar God vroeg, zelfs maar vragen kón, omdat de hemel en de aarde nog niet waren voortgebracht.

Genade wil dus zeggen, dat alles alleen van God uitgaat. Hij zoekt naar mensen, die naar Hem niet zochten. Dat is het wonder van zaligworden. Niets uit ons, maar alles uit Hem. Daarom blijft er in de mens geen enkele roem over, maar wie roemt, die roeme in de Heere. Het is door Hem, door Hem alleen, om het eeuwig welbehagen. Daarom kunt u nog zaligworden. Als er van u iets bij moest, dan zou het nooit kunnen. Als wij één zucht zelf tot onze zaligheid moesten toedoen, dan zou nooit iemand zalig kunnen worden. Is dat voor u al een wonder geworden? Dat wordt alleen een wonder voor ons, als we in onszelf niet anders overgehouden hebben dan schuld. Genade staat immers tegenover schuld. Ons ongeluk is, dat we iets willen meebrengen naar de Heere, dat we iets willen zijn. We willen geen naakte, schuldige zondaar zijn, die het waard geworden is door de Heere naar recht voor eeuwig verstoten te worden. Altijd weer willen we voor God en mensen ons beter voordoen dan we zijn. Wat is

nu het werk van de Heilige Geest als die Geest plaatsmaakt in het hart voor genade? Die Geest maakt ons wie we zijn. Zondaar, enkel zondaar, en niet meer. Dan worden we afgebroken in onszelf. Onze zonde gaat ons dan veroordelen en onze schuld gaat ons dan aanklagen. We houden geen penning over om te betalen. En toch, diep in het hart die schreeuw van het heimwee naar de levende God. Maar hoe zal het ooit in orde komen tussen God en onze ziel? Wij kunnen onze schuld alleen maar groter maken. O, hoe verloren wordt het dan aan onze kant!

Maar wat een wonder als dan vanuit de Schrift het woordje “genade” door de Heilige Geest in ons hart wordt gebracht. Als ik dan leer zien, wat genade betekent, dan mag ik het hoofd opheffen. O, dan kan het voor de allerellendigste, voor de meest schuldige, dan kan het zelfs voor mij. Wat gaat er dan een ruimte open. Nu hoeft de Heere van mij niets meer te hebben, dan enkel mijn schuld. En nu zet de Heere tegenover die schuld Zijn genade. Er is bij de Heere zo’n volheid van gena-

Inhoud

Meditatie:	
Sola Gratia - alleen genade	1
De uitkomst hunner wandel	2
In Memoriam: ds. A.M. den Boer	3
Hoofdmomenten van de Generale Synode (6)	5
Commentaar: Argumenten	7
Van Overzee:	
We staan op onze rechten	8
Kerknieuws	10
Berichten	10
Preekbeurten	11

DE SAAMBINDER
Kerkelijk weekblad
der Gereformeerde Gemeenten.

Uitgave ten bate van de Emerituskas.

Hoofdredacteur: ds. A. Moerkerken.

Bijdragen van medewerkers en boeken ter recensie aan:
ds. A. Moerkerken,
Händelstraat 1,
2901 JC Capelle aan den IJssel,
tel. 010-4472388, fax 010-4472263.

Redacteur: ds. G.J. van Aalst.
Molendijk 136, 3286 BK Klaaswaal
tel. 0186-576990, fax 0186-575105

Kerkelijk nieuws en berichten aan:
redactie-secretaris: J.J. Verhage
Klooslaan 9, 2985 CK Ridderkerk
tel. 0180-420865, fax 0180-423583

Administratie en betalingen van
abbonementen, adreswijzigingen,
predikbeurten en beroepingswerk aan:

De Saambinder - abonnementen,
Postbus 608, 3440 AP Woerden,
tel. 0348-489900, fax 0348-483599.
Postbankno. voor abonn. gelden: 64327.
email: kbgg@cbgg.nl

Alle **advertenties** aan:

Administratie van De Saambinder:
J. Honkoop, Jan Willem Frisohof 53,
2517 LA 's-Gravenhage,
tel. 070-3514465, fax 070-3512718.
Postbankno. 256686.
email: saambinder-adv@rdnet.nl

Correspondentie-adres
Noord-Amerika:

Mr. Clarence Bleeker
1233 Leffingwell Av, N.E.,
Grand Rapids, Michigan,
U.S.A. 49505.

Abonnementsprijs bij vooruitbetaling:

voor Nederland: € 11,- per halfjaar
(te betalen per 1 april en 1 oktober
d.m.v. een acceptgiro)

voor het buitenland:

Luchtpost:
Amerika \$ 56,-, Canada \$ 68,-.

Zeepost:
Amerika \$ 49,-, Canada \$ 59,-.

Advertenties € 0,50,- per mm.

Familieberichten
€ 0,40,- per mm.

Deze prijzen zijn excl. 19% btw.

Advertenties dienen uiterlijk donderdag
in bezit van de administratie te zijn.

Rouwadvertenties tot uiterlijk
maandagmorgen 9 uur.

De redactie kan niet aansprakelijk
worden gesteld voor de inhoud van de
advertenties en de ter recensie
aangeboden boeken.

de, dat niemand behoeft te wanhoppen, ook al is er nog zoveel zonde. Tegenover Gods genade kan men nooit te slecht zijn. Genade, Goddelijke genade, wist al mijn zondeschuld voor eeuwig uit. Hoor de apostel dan zeggen in onze tekst: "Want uit genade zijt gij zalig geworden." Dat heilgeheim heeft Luther mogen ontdekken. Daarom ging het in de Reformatie. Daarvan zullen de verlost en eeuwig zingen.

Maar hoe is dat dan mogelijk? Hoe kan de Heere zulke schuldige zondaren Zijn genade bewijzen? Moet alles ons dan niet aanklagen? Moet de Heere naar de eis van Zijn recht de zonde dan niet straffen? Kan de Heere de zonde dan door de vingers zien? Al die vragen vinden hun antwoord op de heuvel Golgotha. Daar hing Christus, Gods Enige, Die Hij van eeuwigheid liethad, te bloeden aan een kruis. Daar hing Hij uit onbegrijpelijke liefde, beladen met de schuldenlast van allen, die de Vader Hem gegeven had.

Hun schuld was Zijn schuld geworden en hun zonde Zijn zonde. Beladen met de zonde der Zijnen werd Hij door de Vader als een zondaar behandeld, met de misdadigers gerekend. God kan van Zijn heilig recht nooit af en dat recht heeft zijn loop gehad in die bloedende en stervende Kruiseling. "Ik voor u, daar gij anders de eeuwige dood had moeten sterven." Hij in de plaats van schuldige zondaren. Als we in dat heilgeheim worden ingeleid door Woord en Geest dan gaan we doorleven, dat die plaats door ons verdiend was, dat wij het ons hebben waardig gemaakt in de absolute Godverlatenheid weg te zinken, ja in de diepte van de hel. Maar nu wilde Christus in die plaats staan om ons van het rechtvaardige oordeel Gods te bevrijden. Onuitsprekelijk heilgeheim. Jezus heeft alles volbracht, Hij heeft

de schuld van Gods volk uit Gods boek gedaan en nu ziet de Heilige geen van hunne zonden meer aan. Nu kan genade weggeschonken worden aan schuldigen. Genade niet ten koste van Gods recht maar in de verheerlijking van Gods recht. Genade op rechtsgronden.

"Want uit genade zijt gij zalig geworden." Dat was het hart van de Reformatie. Daar klopt nog steeds het hart van het waarachtig geestelijk leven. Niets uit ons, maar alles uit Hem. Heeft die genade al waarde gekregen in uw leven? Genade krijgt daar waarde, waar wij ons diep schuldig en verloren kennen voor God. Als dan in onze duisternis Gods genade gaat oplichten, dan heffen we het moede hoofd omhoog, dan kunnen we zalig worden. Niet op onze kosten, maar op kosten van het Lam en daarom uit genade. Wat wordt dat Lam ons dan dierbaar. Zijn bloedende wonden zijn fonteynen van genade. En hoe verder de Heere ons leidt, hoe armer en schuldigter we worden in onszelf, maar hoe groter het wonder van vrije genade en van de verdiensten van Christus. "Genade alleen", dat zal de grote inhoud zijn van het gezang voor de troon. Zult u er ook bij zijn? Buiten Gods genade in Christus is er geen leven en zaligheid, maar een eeuwig zielsverderf. Maar in die genade is zo'n volheid, dat het kan ook voor u. De Heere heeft uw werken en verdiensten niet nodig, maar Hij vond alles in het offer van Zijn Zoon en daarom wil Hij zondaren hebben en zaligmaken, zo schuldig en verloren als ze zijn. Dan krijgt genade alleen de eer. De nodiging tot Gods genadevolheid gaat nog uit tot ieder, die het maar hoort of leest. O zondaar, vlucht dan tot Hem, Die nog wacht om genadig te zijn.

Zeist,

ds. J.J. van Ekeveld

De uitkomst hunner wandel

Nodig gedenken

Nog enkele dagen, en het is weer Hervormingsdag. Een bij uitstek protestantse gedenkdag, voorafgaand aan twee typisch roomse dagen:

Allerheiligen (1 november, ter ere van alle 'heiligen') en Allerzielen (2 november, de dag ter gedachtenis van alle overledenen). Op 'onze' Hervormingsdag *gedenken* wij. Het

ds. Adrianus Matthijs den Boer

29 december 1929 - 22 oktober 2004

Het heeft de Heere behaagd op vrijdagmorgen 22 oktober, na een kortstondige ziekte, uit het midden van zijn gezin en gemeente weg te nemen ds. A.M. den Boer. Gods wegen zijn hoger dan onze wegen. Het is nog geen twee jaar geleden dat we broeder Den Boer mochten bevestigen in Grand Rapids, Covell Avenue met de woorden van Jesaja 52:7: "Hoe liefelijk zijn op de bergen de voeten desgenen die het goede boodschap, die den vrede doet horen; desgenen, die goede boodschap brengt van het goede, die heil doet horen; desgenen die tot Sion zegt: Uw God is Koning." Ds. Den Boer deed zijn intrade met 2 Korinthe 4:5: "Want wij prediken niet onszelven, maar Christus Jezus, den Heere; en onszelven, dat wij uw dienaars zijn om Jezus' wil." Dat was zijn lust: te dienen in de dienst van die beminnelijke Koning, Die een goede Meester is voor Zijn knechten. Hij heeft zichzelf gegeven tot het laatste toe, totdat hij eigenlijk niet meer kon, en heeft haast bovenvermogen gearbeid zolang het dag was. We geloven dat hij dat gedaan heeft uit liefde tot Hem Die álles gegeven heeft, zelfs Zijn leven, en dat voor vijanden.

Aanvankelijk lag het hart van ds. Den Boer in het zakenleven. In Rotterdam kwam hij in de kunsthandel van zijn vader, en in die tijd was het ook dat hij in het huwelijk trad. De zaken gingen goed, en toch voelde hij zich gedrongen te emigreren naar de Verenigde Staten. Daar, in New Jersey, ging hij naar de kerk in

Peoples Park, Paterson, waar destijds ds. M. Heerschap predikant was. De eerste preek die hij daar van deze predikant hoorde, werd door de Heere gebruikt om hem stil te zetten en een droefheid naar God te leren kennen die een onberouwelijke bekering werkt tot zaligheid. Al spoedig werd hij daar als ouderling gekozen, maar God had nog iets anders voor hem weggelegd. Hij kreeg werkzaamheden met het leraarsambt.

In 1964 werd hij aanvaard door de Synode in Amerika, maar hij heeft de opleiding in Rotterdam gevolgd. Verschillende gemeenten heeft hij mogen dienen. Na Ridderkerk volgden Norwich, Sioux Center, en in 1985 Lisse, waarna hij toch weer in 1988 terugkeerde naar de Verenigde Staten. Daar heeft hij nog ongeveer 8 jaar in Sunnyside mogen dienen, waarna Dirksland hem riep. Het werd niet meer verwacht dat hij nog terug zou komen naar deze zijde van de oceaan, maar in 2002 volgde hij toch de roepstem van Grand Rapids, Covell Ave. Deze kleine gemeente heeft in hem een zeer ijverige en trouwe herder en leraar mogen hebben.

Ds. Den Boer heeft in het kerkelijke leven hier een grote plaats ingenomen. In het begin van de jaren tachtig heeft hij de opleiding van twee studenten voor een groot deel mogen behartigen en ook jaren later heeft hij een paar jaar als hulpdocent mogen dienen. Enkele jaren was hij ook hoofdredacteur van ons kerkelijk maandblad 'The Banner of Truth'. Ook in verschillende deputaatschap-

pen heeft hij mogen dienen. Zijn plaats is nu leeg, in de familiekring en in de gemeenten. Dinsdag 25 oktober heeft de begrafenis plaats gehad.

Het is waar dat ds. Den Boer hard heeft gewerkt, maar toch - en dat wist hij gelukkig zelf ook - kan ons werk geen grond zijn om God te ontmoeten. Dat kan alleen zijn het volmaakte werk van de Middelaar, de Heere Jezus Christus. Ons werk zal ons eens ontvallen, maar Zijn werk blijft. En daarom alleen zal een volk dat geleerd heeft dat alles buiten hen ongenoegzaam is om God te ontmoeten, maar dat als een afgebrokene, uitgewerkte zondaar de zaligheid in Hem alleen heeft leren zoeken, toch mogen ingaan in die plaats waar ze rusten mogen van hun arbeid. We lezen ervan in Openbaring 22:3: "En geen vervloeking zal er meer tegen iemand zijn; en de troon Gods en des Lams zal daarin zijn, en Zijn dienstknechten zullen Hem dienen." Wat een wonder zal dat zijn als ze daar Zijn aangezicht zullen zien en er geen nacht meer voor hen zal zijn en de Heere God hen zal verlichten en ze in het licht van Zijn aangezicht mogen wandelen.

Het is onze hartelijke wens dat de Heere zijn bedroefde vrouw, die als weduwe achterblijft, maar ook de kinderen, kleinkinderen en zijn gemeente, wil gedenken en sterken in het verlies en het wel wil maken met Zijn gunst en nabijheid.

ds. C. Vogelaar

is goed en nodig om dat te doen. Wie ook maar enigszins in Gods Woord thuis is, weet wel hoe vaak de oproep om te gedenken daarin klinkt. 'Gedenk de sabbatdag!' We horen dat woord elke zondag. 'Gedenk steeds wat de HEERE uw God aan Farao en aan alle Egyptenaars

gedaan heeft' (Deut. 7:18). 'Wij gedenken Uwer weldadigheid' (Psalm 48:10). 'Mijn volk, gedenk toch wat Balak, de koning van Moab, beraadslaagde...' (Micha 6:5). Zo zouden we verder kunnen gaan. Tegenover gedenken staat in Gods Woord vergeten - en dat acht de

Heere een grotere zonde dan wij wel zouden denken!

Maar *wát* moeten wij dan op Hervormingsdag gedenken? Het grote werk Gods, dat Hij in de zestiende eeuw in ons werelddeel heeft willen doen. Laten we het zó maar zeggen. We houden liever geen 'Luther-

avonden'. Dat zou Luther zelf niet hebben gewild, en wij moesten het zo ook niet willen noemen. Bovendien vergeten we op 31 oktober nogal eens dat wij behoren tot het *gereformeerd* protestantisme en niet tot het luthers protestantisme. De Luther van de verklaring van de Galatenbrief is ons zeer lief, maar we weten heel goed dat er tal van punten zijn waarin hij anders dacht dan Calvijn. Laten we daarom op dagen als Hervormingsdag niet vergeten te gedenken dat God naast Luther ook mannen heeft verwekt als Calvijn (Frankrijk, Zwitserland), John Knox (Schotland), Guido de Brès (de Nederlanden) en vele anderen.

En *waarom* is het telkens weer nodig te gedenken? Omdat de onkunde zo groot is geworden. In de wereld om ons heen, o zeker. Misschien hebben onze lezers ook met verbijstering kennis genomen van het in de pers vermelde feit dat de fractieleider van de SGP, nadat hij in de Tweede Kamer had gesproken van manna uit de hemel, de vraag naar zich toe had gekregen wat hij toch wel met 'mannen uit de hemel' had bedoeld? Over algemene ontwikkeling gesproken... Het is intussen wel het zoveelste droevig teken van de voortgaande ontkerstening. Maar laten we het maar eerlijk bekennen: ook binnen de eigen kring is de onkunde zo schrikbarend groot. Het wonderlijk verschijnsel doet zich voor dat er nooit een tijd is geweest waarin de jeugd van de kerk zóveel godsdienstonderwijs heeft gehad en tegelijkertijd zó onkundig is geworden. Daarom is het zo nodig om te gedenken, elk jaar weer opnieuw. Laten onze predikanten maar eenvoudig vertellen wat grote daden God gedaan heeft. Eén keer per jaar mag op de kansel aan de kerkgeschiedenis toch wel wat meer aandacht worden besteed?

Gedenkt uw voorgangers...

Op één onderdeel van het nodig gedenken dat van ons gevraagd wordt, wil ik in dit artikel nog wat dieper ingaan. De apostel schrijft in Hebreëën 13:7: 'Gedenkt uw voorgangers, die u het Woord Gods gesproken hebben; en volgt hun geloof na, aanschouwende de uitkomst hunner wandel'. *Gedenkt uw voorgangers!* Beter kan nooit worden gezegd wat er op Hervor-

mingsdag van ons wordt gevraagd. In het bijzonder wekt de apostel ons op de uitkomst van hun wandel te aanschouwen. Wat is dat: de uitkomst van hun wandel? Sommigen denken hierbij aan de marteldood van godzalige voorgangers, maar dat behoeft niet de bedoeling te zijn. Dr. F.W. Grosheide meent in zijn *Kommentaar op het Nieuwe Testament* (1927) dat er meer grond is om te denken aan het 'vredig-godzalig sterven' van de bedoelde voorgangers. Nu moeten wij dat sterven van onze voorgangers *aanschouwen*. Dezelfde verklaarder wijst er op dat dit woord eigenlijk betekent 'van beneden naar boven beschouwen'. Het is een plechtig woord in de Griekse taal. Het wil dus zoveel zeggen als eerbiedig en aandachtig op iets letten – zonder daarbij natuurlijk te vervallen in heiligenverering.

Aan twee kanten opgebrand

Inderdaad kan het heel waardevol zijn stil te staan bij het sterven van Gods kinderen. Een godzalig sterven zet vaak een zegel op een godvrezend leven. Ik moest aan deze dingen denken toen ik deze dagen wat zat te lezen in het mooie boek van L. Praamsma, *Calvijn en Genève*. Het was juist het sterven van de hervormer dat mij ditmaal trof. Graag wil ik de lezers enkele dingen doorgeven die ik in genoemde boeken aantrof. Calvijn is niet oud geworden: slechts 54 jaar. Hij is ook niet sterk geweest. In de loop van zijn leven heeft hij met een ontstellend aantal ziekten te kampen gehad. Het ergst was zijn veelvuldige hoofdpijn en een verschrikkelijke hoest, ontstaan door verzwakking van de longen. Het feit dat hij zich als student in de rechten te Orleans reeds heel weinig nachtrust gunde, zal hiertoe zeker hebben bijgedragen. In 1546 (nog 18 jaar voor zijn dood!) schrijft hij dat hij voortdurend geplaagd werd door een pijn die hem niet toeliet iets te doen. Hij schaamde zich haast, zo nutteloos te leven... Als wij dit lezen en als wij beseffen hoe ontzaglijk veel werk Calvijn door alle jaren heen heeft verricht, kunnen wij ons op onze beurt alleen maar schamen. In de laatste jaren van zijn leven kwam de zogenaamde derde- en vierde-daagse koorts er nog bij. Acht jaar voor zijn dood schrijft hij dat zijn gezondheid leek op een 'voortduren-

de dood'. Soms bracht hij 48 uur door zonder eten of drinken. Het is onvoorstelbaar dat de hervormer van Genève onder al deze kwalen en kwellingen zijn werk met ijeren doorzetting bleef volhouden. Praamsma noemt hem wel heel terecht een kaars, die aan twee einden had gebrand: helder was haar schijnsel, maar kort haar duur. Niet voor niets luidde zijn levensdevies in het Latijn: 'Terar, dum prosim': laat ik maar verteren, als ik maar nuttig ben.

Afscheid van oude vrienden

Calvijn heeft heel veel vijanden gehad – en die heeft hij nog. Maar het heeft hem ook niet ontbroken aan vrienden. We zullen hier niet al hun namen noemen. Maar twee vrienden verdienen toch te worden vermeld: Willem Farel en Pierre Viret. Onze lezers zullen wel weten hoe de eerste het middel in Gods hand is geweest om Calvijn in Genève te krijgen: hun eerste, heftige ontmoeting kon Calvijn nooit meer vergeten. Farel is werkelijk een boezemvriend voor hem geworden. Bijna wekelijks stortte hij in zijn brieven zijn hart voor hem uit en maakte hem deelgenoot van al zijn zorgen. Helaas is daar in het jaar 1558 verandering in gekomen. Een door Farel in zijn persoonlijke levenssfeer genomen beslissing werd door Calvijn scherp afgekeurd. Dit had een breuk tot gevolg. Meer dan vijf jaren is Farel uit het leven van Calvijn verdwenen. Maar dan komt Calvijns sterven naderbij en kan hij de verwijdering kennelijk niet meer verdragen. Hij schrijft Farel een laatste, ontroerende brief. We lezen daar: 'Vaarwel mijn beste en voortreffelijke broeder, en zo God wil, dat ge mij overleeft, leef dan gedachtig aan onze vriendschap, die, zoals ze voor de kerk nuttig was, ook voor ons in de hemel vrucht zal dragen. Doe geen moeite meer voor mij; ik kan alleen nog maar rochelen en wacht er voortdurend op dat mijn adem wordt afgesneden. Het is mij genoeg dat ik in Christus leef en sterf, Die voor de Zijnen gewin is in leven en dood...'. Dan kan Farel zich niet meer bedwingen: hij reist naar Genève en neemt afscheid van zijn stervende vriend... Gelukkig, als verdrietige breuken tussen Gods kinderen in dit leven nog mogen worden geheeld!

Afscheid van het leven

Heel aangrijpend is het testament dat Calvijn kort voor zijn sterven heeft opgesteld. Het is een heel ander testament dan over het algemeen gebruikelijk. Zomaar een paar citaten: *‘Vooreerst dank ik God, dat Hij medelijden heeft gehad met mij, Zijn arm schepsel, en mij getrokken heeft uit de afgrond van de afgoderij, waarin ik vastzat, om mij tot het licht van het evangelie te trekken en mij deel te doen hebben aan de zaligmakende leer, wat ik niet waard was. Hij heeft ook Zijn barmhartigheid verder uitgestrekt en mij met al mijn zwakheden en gebreken gedragen, waarmee ik honderdduizend maal verdiend had, door Hem verworpen te worden...’*. Na een krachtige betuiging van zijn hoop op de genade van de Heere Jezus Christus belijdt hij zijn schuld over de gebreken die hem in zijn ambtsbediening hebben aangekleefd: *‘Maar ach, het willen, dat bij mij was en mijn ijver, als ik het zo mag zeggen, waren zo koud en laf, dat ik mij recht schuldig gevoel in alles en overal, en, was er niet Zijn oneindige goedheid, zo zou al mijn hartstochtelijk streven niets dan rook zijn geweest...’*.

Kort voor zijn dood kwam de Raad van Genève bij hem op bezoek om afscheid te nemen. Wat was Calvijn vaak met hen in botsing gekomen! Onverzettelijk had hij geijverd voor de absolute heerschappij van Gods Woord in kerk en samenleving en vooral in de eerste bange tijd waren de conflicten met leden uit de Raad vele geweest. Nooit had Calvijn hen gevreesd, nooit had hij gemarchandeerd als het om het gezag van de Schrift ging. Nu echter treffen de leden van de Raad een kleine man aan in de ziekenkamer. Hij dankte hen, omdat ze zijn ‘hevige driften’ – zoals hij het zelf uitdrukte – zo vaak verdragen hadden en verootmoedigde zich ervoor. Zo werd deze grote man op zijn sterfbed aller dienaar, naar het woord van zijn Meester.

Dezelfde ootmoed treffen wij aan in zijn afscheidswoord tot zijn collega’s, de predikanten van Genève. *‘Vergeef mij, zo smee ik u, al het verkeerde en gebrekkige, met name mijn oplopendheid, heftigheid en neiging tot toorn; en waar u omgekeerd iets goeds hebt waargenomen, neemt dat aan en volgt het na...’*. De laatste dagen van zijn leven zei hij niet zoveel meer. Wel hoorde men

hem dikwijls zuchten – in het Latijn - : *‘Gemebam sicut colomba’* (ik zuchtte als een duif). Op 27 mei 1564 stierf de Fransman Jean Cauvin, kind en knecht des Heeren. Reeds de volgende dag werd hij begraven, in een eenvoudige kist, zonder enige pracht of praal, ergens op het kerkhof Plainpalais. Hij had

geen grafsteen gewenst. Niemand weet vandaag meer precies waar hij werd begraven – en ook daarin was deze ware christen een navolger van zijn grote Meester.

Capelle aan den IJssel,
ds. A. Moerkerken

Hoofdmomenten van de Generale Synode 2004

(6)

In de namiddag van de tweede synodedag - donderdag 9 september 2004 – kwam de bespreking van het rapport van het Deputaatschap Kerkrecht aan de orde. Het rapport signaleerde op blz. 31 ondermeer, dat in ons land de wereldlijke rechter steeds vaker en eerder betrokken wordt bij kerkelijke kwesties. Dit hangt samen met de toenemende mondigheid, die ook doorwerkt in het kerkelijke leven. Een afgevaardigde vroeg zich af of deze ontwikkeling onder ons versterkt wordt door het boekje ‘In orde’, dat op last van de Generale Synode van 1998/1999 werd uitgegeven en de kerkelijke rechtsgang in onze gemeenten beschrijft. De scribe, ds. W. Silfhout, wees op het geruststellende feit dat er over een periode van drie jaar vanuit twaalf classes slechts één nieuwe appèlzaak aanhangig is gemaakt. We kunnen nuchter vaststellen dat ons kerkvolk overwegend gezagsgetrouw is. Er is geen sprake van een tendens in onze gemeenten om meer beroep aan te tekenen dan voorheen het geval was.

Eigen regels zorgvuldig hanteren

Rondom deze problematiek ontspoon zich een algemene discussie. De voorzitter van het deputaatschap, ds. P. Mulder, stelde dat niemand de huidige ontwikkeling in de samenleving kan voorkomen. We leven in de werkelijkheid van vandaag. Het is zaak dat de kerkelijke vergaderingen onze eigen kerkelijke regels goed kennen én zorgvuldig toepassen. Wie zijn eigen regels goed hanteert, hoeft niet bang te zijn, dat de rechter zal inbreken in de kerkelijke procedure en zal overgaan tot inhoudelijke toetsing. Bijscholing voor ambtsdragers is en blijft nodig.

Bij de verdere bespreking werd ook beklemtoond, dat het zaak is om in de richting van de overheid in voorkomende gevallen de geheel eigen positie van de kerk in de samenleving te onderstrepen. Steeds meer beschouwt de overheid de kerk als één van de vele maatschappelijke organisaties in ons land. Het is en blijft bijzonder zinvol om de overheid te herinneren aan het eigen karakter van de kerk, die eigen regels heeft. Wanneer dat regelmatig

wordt gedaan, leert de praktijk dat de overheid daarvoor ook begrip toont.

Een andere spreker sloot zich aan bij de opmerking in het rapport, dat zich in de gehele samenleving een juridisering voordoet, die aan de kerk niet voorbijgaat. Dat brengt een groot gevaar met zich mee: het kerkelijke leven wordt steeds meer door procedures beheerst. Dan komen we in de sfeer van partijen die tegenover elkaar staan. “Durven wij als kerk nog te zeggen: Dit is het Woord des Heeren. Hier ligt de grens”? Hij bepleitte het voortdurend verankeren van het kerkrechtelijke handelen in het bijbelse spreken.

Voorlichting en herziening

Bij de bespreking van het rapport accentueerde de preses, ds. Van Ekeveld, de opmerking van de deputaten, dat men er geen enkele behoefte aan heeft om uit te groeien tot een zelfstandig orgaan in kerkelijke kwesties. Dat zou kerkrechtelijk zeer onjuist zijn. Het deputaatschap geeft aan particuliere perso-

nen geen adviezen. Het is zeer terughoudend bij het adviseren van kerkenraden met name als het om bepaalde tuchtzaken gaat. Daarbij dient immers de rol van de consulent en de classis voluit gerespecteerd te worden.

Het deputaatschap bood de Synode een eenduidige originele tekst van de kerkorde aan, die teruggaat op de oudst bekende tekst van de kerkorde uit 1620 en vergeleken is met de tekst, die ds. G.H. Kersten in 1907 gereed maakte. De Synode verstrek- te het deputaatschap het mandaat om een verantwoorde uitgave van de D.K.O. voor hedendaags gebruik voor te bereiden ter beoordeling door de volgende synode.

De Generale Synode sloot zich bij het voorstel van het deputaatschap aan om de opdracht te verstrekken een evaluatie te maken van de publicatie 'In orde' en te komen tot een beperkte herziening. Bij deze evaluatie zal ook de mogelijkheid worden betrokken om de appèlprocedure te versnellen binnen de bestaande kaders van de D.K.O. Een eerste bezinning heeft uitgewezen dat het mogelijk is om tot een beperkte versnelling te komen. Daarnaast zal worden ingegaan op de praktijk van het hoor en wederhoor, op de positie van een kerkelijke vergadering in een appèlprocedure – moet die worden aangemerkt als partij in de zin van In Orde? - en op de gang van zaken bij het indienen van bezwaren tegen ambtsdragers.

De preses wees erop dat op de drie voorafgaande synoden steeds gevraagd werd om een grondige beschrijving van de onder ons gangbare regels. Op deze synode klinkt voor het eerst enige kritiek door, die ondermeer verwoord wordt in een instructie van de Particuliere Synode Oost. Dat zal voor het deputaatschap zeker aanleiding zijn om 'In orde' grondig onder de loep te nemen.

Het reglement voor de kerkvisita- tie en het rapport over 'De consu- lent'

Vervolgens boog de Synode zich over bijlage 1 van het rapport: Het concept voor de herziening van het *Reglement voor kerkvisitatie in de Gereformeerde Gemeenten*. Het bestaande reglement dateerde uit 1983 en was op bepaalde punten verouderd. De afgevaardigden maakten

in totaal dertien opmerkingen bij het stuk, die uitsluitend betrekking hadden op details. Zo vroeg een afgevaardigde om in het reglement ook aandacht te schenken aan de mogelijkheid dat kleinere, genabuurde gemeenten gezamenlijk kunnen beroepen. Een andere opmerking had betrekking op het opnemen van een vraag die ten doel heeft dat de kerkenraden bejaarden wijzen op het bestaan van eigen zorgcentra. Na bespreking bleek de Generale Synode akkoord te gaan met het concept. Dit uiteraard met inachtneming van de door de vergadering voorgestelde aanvaarde aanpassingen. Het deputaatschap werd gemachtigd om eventuele redactionele voorstellen te verwerken.

Bij het begin van de bespreking had de voorzitter van het deputaatschap, ds. P. Mulder, de vergadering reeds geattendeerd op het feit, dat het rapport *De Consulent* uit 1971 per vergissing in het rapportenboek was opgenomen op blz. 51-53. De Synode onderkende dat het zeer wenselijk is, dat het reglement voor de kerkvisitatie en dit rapport in één brochure worden uitgegeven. Daarom kreeg het deputaatschap de opdracht om voor de vervolgzitting aan de afgevaardigden een voorstel te doen voor de aanpassing van dit rapport.

De overkomst van predikanten uit een ander kerkverband

In 1971 stelde de Generale Synode een aantal bepalingen vast voor de "Overkomst van predikanten uit een ander kerkverband". Recente ervaringen hadden tot vragen geleid, die door enkele kerkelijke organen aan het deputaatschap waren voorgelegd. Daarnaast waren er door de Particuliere Synode Zuid en de Particuliere Synode Zuid-West instructies ingediend om te komen tot een herziening van de bestaande regeling. Daarbij werd ondermeer de vraag geopperd of er bij de overkomst van predikanten geen taak moet zijn weggelegd voor het Curatorium van de Theologische School.

Het deputaatschap had bij de herziening zo veel mogelijk de structuur van de bestaande regeling aangehouden. Daarbij was een aantal punten meer gedetailleerd uitgewerkt. Het voorstel bevatte twee nieuwe gezichtspunten. In plaats van het geven

van advies door de deputaten naar artikel 48 van de D.K.O. werd voorgesteld dit advies te laten uitbrengen door een kleine deputatie van het Curatorium van de Theologische School. Dit advies heeft met name betrekking op het onderzoek betreffende bekering, roeping tot het ambt, de weg naar de Gereformeerde Gemeenten van de betrokken predikant en het oordeel over een door hem te houden korte predikatie. Verder werd in de herziene tekst de mogelijkheid opgenomen, dat de betreffende predikant, indien nodig, op onderdelen een nadere theologische toerusting kan ontvangen op de Theologische School der gemeenten. Deze toerusting wordt afgesloten met een aanvullend examen.

In de uitvoerige discussie beklemden enkele afgevaardigden de noodzaak om de verhoudingen zuiver te houden. Het is de kerk, die door middel van de vergadering van de classis iemand toelaat tot het ambt. Daarbij is het oordeel van de deputaten artikel 49 D.K.O. van bijzonder belang. De toelating tot de studie is echter een zaak van het Curatorium. Daartegenover stelden enkele andere sprekers dat de adviserende taak, die men in 1971 aan de deputaten artikel 48 D.K.O. heeft toegekend, geen directe steun vindt in een kerkordelijke bepaling. Dat geldt overigens ook voor het Curatorium. Het enige verschil is, dat dit deputaatschap, zoals ds. P. Mulder opmerkte, beschikt over een 'stukje ervaring'. De toelating blijft een zaak, overeenkomstig de bepalingen in de kerkorde, van de classis en de deputaten artikel 49.

Tijdens de verdere discussie werd de noodzaak onderstreept om de privacy van de predikant die wenst over te komen zo goed mogelijk te beschermen. In dit verband werd het benadrukken van het ambtsgeheim beklemtoond. De Synode stemde in het met voorstel van één der afgevaardigden om het gedeelte van de vergadering, waarin de predikant mededelingen doet over bekering en roeping altijd 'in comité' te houden, waarbij alleen de afgevaardigden van de kerkenraden, de deputaten naar artikel 49 van de D.K.O. en de deputatie van het Curatorium aanwezig zijn.

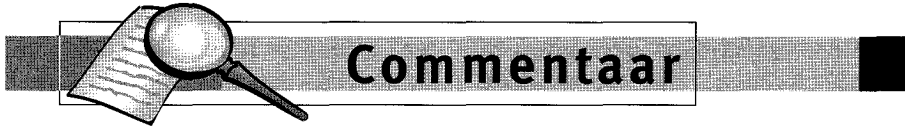
Daarnaast werden nog een zestal detailopmerkingen gemaakt, die door de vergadering werden overge-

nomen. Tenslotte werd de herziene regeling met de genoemde aanpassingen als geheel aanvaard. De preses verbond daaraan de conclusie dat het mandaat van het deputaatschap, dat het curatorium vormt, in het licht van deze besluitvorming zal worden aangepast. Tenslotte ging de Synode

akkoord met de beslissingen, die het deputaatschap ter overweging aan de vergadering had voorgelegd (Rapportenboek, blz. 37-38).

(wordt vervolgd)

Boskoop, ds. M. Golverdingen

Argumenten

Ranzig

Enkele weken geleden ontstond enige ophef over een blad dat was toegezonden naar alle middelbare scholen. Het blad, een uitgave van een aan het COC gelieerde stichting, was een voorlichtingseditie van het homojongerenblad *Expreszo*. Het magazine, dat door de overheid stevig wordt gesubsidieerd, was toegezonden aan alle middelbare scholen omdat, volgens hoofdredacteur Merijn Hefling, homoseksualiteit “nog steeds moeilijk ligt in het onderwijs”. Daar wil die stichting dus iets aan doen. De inhoud van het blad is opmerkelijk en heeft heel wat reacties opgeroepen. De hoofdredacteur van het *Nederlands Dagblad* spreekt in het commentaar van 12 oktober 2004 over ‘een particulier blaadje met ranzigheden’. Er staan zoveel grofheden in dat blaadje dat we ze hier verder maar niet noemen. De lezer van *De Saambinder* heeft aan het woord ‘ranzigheden’ wellicht al genoeg om een indruk te krijgen. Smakelijk is het in ieder geval allemaal niet. Overigens zijn er op straat, in ongewenste reclame die door de brievenbus wordt aangeleverd en in allerlei gratis blaadjes (Metro, Spits, etc.) nog wel ingrijpender en schokkender zaken te lezen en te zien. Maar dat is even iets anders. Onze geseculariseerde samenleving heeft soms niet zoveel hoogstaande zaken te melden. We zullen daar allemaal wel op een of andere manier mee te maken krijgen. De samenleving anno 2004 kent weinig taboes. Ergens stond het volgende over deze zaak te lezen. “Een meerderheid van

de Nederlanders steunt de actie om het homojongerenmagazine *Expreszo* op scholen te verspreiden om vooroordelen over homoseksualiteit weg te nemen. Dat blijkt uit een onderzoek dat Maurice de Hondt woensdag heeft gepresenteerd”.

Scholen

De middelbare scholen kregen het blaadje toegezonden. In totaal werden 420.000 exemplaren bij de verschillende scholen aangeleverd. Pal voor het debat over de homo-emancipatie heeft de redactie van *Expreszo* dit blad aan de scholen doen toekomen. Ter informatie van de leerlingen werden schuttingtaal en ranzigheden aangeleverd. Of de scholen maar zo vriendelijk wilden zijn dat aan de leerlingen te overhandigen. De homo-emancipatie moet immers bevorderd worden? En uiteraard waren er ook scholen die het blaadje niet hebben uitgedeeld. Christelijke scholen, orthodoxe scholen en islamitische scholen. Ook op het Rotterdamse Zuiderparkcollege is het blaadje niet uitgedeeld. Directeur Sean Clancy daarover: “Niet omdat homoseksualiteit een taboe is, maar het materiaal is ongeschikt om in de les te gebruiken” (*NRC-Handelsblad* d.d. 11 oktober 2004). Ondertussen was er natuurlijk een mooi politiek feit geschapen. De kamerfracties van PvdA, VVD, D66 en SP (bijna twee derde van alle kamerzetels) spraken er schande van. Het kamerlid Van der Laan van D66 noemt het incident “exemplarisch voor de homovijandigheid op school” (*NRC-Handelsblad*, 11 oktober 2004).

Ook de minister van Onderwijs stond met de bestraffende vinger omhoog. Dit zou toch niet mogen. Nader onderzoek volgt... En intussen kan de Tweede Kamer van de Staten Generaal debatteren over de misdragingen van al die tientallen scholen die het blaadje niet hebben uitgereikt. “Het meest verbijsterende van deze goed getimede rel is dan nog wel dat zelfs een onderwijsminister van CDA-huize gistermorgen – althans blijkens een woordvoerder – direct meehulde in het koor van verontwaardiging. Zij eiste ‘opheldering’ en ‘tekst en uitleg’, want waar zij juist de acceptatie van homoseksualiteit wil vergoten, is het natuurlijk ‘ongewenst’ dat zo’n blad bij het oud papier wordt gezet” (*Nederlands Dagblad*, d.d. 12 oktober 2004).

Meerderheid

Het behoeft vanuit de Bijbel weinig betoog dat we met de informatie uit *Expreszo* niet uit de voeten kunnen. Homoseksualiteit vergt een veel behoedzamer benadering dan het etaleren van allerlei platheden en schunnigheden. Weliswaar wijzen wij op grond van de Bijbel de homoseksuele praktijk af, maar dat betekent niet dat we onze homoseksuele medemensen zouden haten of verachten. Nergens geeft de Bijbel er ruimte voor om medemensen, zeker niet medemensen die gebukt gaan onder het kruis van de homofobie, te verachten of te beledigen. Ook de homofiel blijft een mens, geschapen naar het beeld van God. En daarom mag en moet er vanuit de christelijke ethiek bewogenheid zijn met anders gearde medemensen, zonder overigens de zonde zelf goed te praten of te tolereren. Dit geluid staat echter wel haaks op het moderne levensgevoel. Twee derde van de Tweede Kamerleden valt toch wel over de scholen heen die het materiaal niet hebben uitgereikt. En de uitspaken van mevrouw Van der Laan van D66 liegen er ook niet bepaald om. De christelijke visie op homoseksualiteit is een voluit bijbels geluid, maar tegelijk ook een minderheidstandpunt in onze samenleving. Daar kom je, als het bijvoorbeeld op politieke besluitvorming aankomt, eigenlijk niet zoveel verder mee. Dat blijkt keer op keer. En het wordt ook bepaald niet in dank afgenomen als een eerlijk en duidelijke

lijk christelijk geluid wordt afgegeven. Dan staan plotseling alle haren van de liberale meerderheid overeind en gaan overal alarmbellen rinkelen. De suggestie wordt dan soms snel gewekt alsof christenen een soort jihad zouden willen ontketenen tegen homoseksuelen. Uiteraard volstrekt ten onrechte, maar het gebeurt intussen natuurlijk wel.

Spanning

Ook op allerlei andere terreinen zie je de spanning toenemen tussen wat de meerderheid in de samenleving denkt en wil (en soms via democratische besluitvorming doordrukt) en wat kleine (christelijke) minderheden voorstaan. Een reeks van zaken kan worden genoemd. De relatie man-vrouw bijvoorbeeld, de vorming van een gezin, de taak van de moeder, de plaats van medezeggenschap, de betekenis van seksualiteit, de uniciteit van het huwelijk, de geslachtsgemeenschap buiten het huwelijk, het bijzonder onderwijs, het luiden van een kerkklok op zondag, etc. etc. Allemaal onderwerpen waar de minderheid het qua invloed gewoon moet afleggen tegen een dominante meerderheid. We kunnen honderd en één argumenten aan dragen tegen het homohuwelijk, maar de twee derde (liberale) meerderheid beslist gewoon dat een dergelijk huwelijk er komt. En dus is het er gekomen. Dat is de samenleving anno 2004. We zullen wat dat betreft in de toekomst nog wel meer dingen gaan meemaken. Het christendom, en zeker die enkele honderdduizenden orthodoxe christenen, zijn gewoon een onbetekenende, marginale randgroep in de samenleving. Er wordt ons, als we ons maar koest houden, nog wel een plaats gegund, maar verder moet het ook niet gaan. We hoeven van de huidige links-liberale woordvoerders echt geen inleving of meeleven te verwachten. De tijd van de antithese en de christelijke samenleving is echt voorbij.

Bezinning

De veranderende situatie vraagt doordinking en bezinning. Ook in eigen gelederen zullen we wat dieper moeten nadenken over de gevolgen van de secularisatie. Die gevolgen houden namelijk bij onze deur niet op. Het dringt overal door en in. Met hetzelfde gemak stelt een meerderheid in de Tweede Kamer dat het

homoblaadje wel verplicht moet worden uitgereikt aan de kinderen. De vraag is dan: zijn er nog argumenten te verzinnen waardoor we van dergelijke rommel als dat blaadje verschoond kunnen blijven? Of moeten we in de nabije toekomst allemaal verplicht kennis nemen van ranzigheden, schunnigheden, verloedering etc. omdat we wat bijgeschoold moeten worden in de seculiere opvattingen over goed en kwaad? Kortom, zijn er houdbare argumenten te verzinnen om ook in een gesecculariseerde samenleving nog iets van eigen identiteit te waarborgen? Of zijn we aan de willekeur van de moderne ideologen en de eigentijdse inquisitie overgeleverd? Worden we in de toekomst werkelijk verplicht opgezadeld met de vuilheid en vunzigheid van sommige fanatieke groepen? Misschien zijn er enkele algemeen aanvaarde argumenten te verzinnen om toch wat ruimte voor een eigen geluid te vragen. Het schamperen op de huidige ontwikkeling is namelijk wel begrijpelijk, het uiten van verbazing is wel herkenbaar, maar het helpt zo weinig. Als de meerderheid echt wil, dan zijn ook onze scholen verplicht om dergelijke rommel uit te delen. Zinvol of niet, verantwoord of niet,

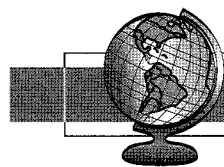
Tolerantie

In dit verband zou ik nog eens willen wijzen op de tolerantie. Tolerantie is een oud beginsel in onze Nederlandse samenleving. Filips II wilde er in de 16^e eeuw niet van horen. Met geweld moesten alle Nederlanders zich voegen naar de Roomse leer. Willem van Oranje heeft zich juist tegen dat dwingen van gewetens verzet. Op 31 december 1564 sprak hij in de Raad van

State, in een lange rede, onder meer het volgende: *Ik kan niet goedkeuren dat vorsten over de gewetens heersen.* Prins Willem bepleitte ruimte voor het geweten en een zekere tolerantie in de samenleving. Dat was voor zijn tijd een opmerkelijke opvatting. Filips II heeft het niet begrepen. Anderen begrepen het in die dagen ook niet. In ieder geval heeft de Prins heel veel moeten uitleggen rond zijn standpunt. Anno 2004 leven we in een andere situatie. Vanzelf is het ideaal van de christelijke overheid onopgeefbaar. Maar in een gesecculariseerde samenleving wil de overheid helemaal niet christelijk zijn. Onlangs wees ook de heer L.M.P. Scholten, in een wat ander verband, daarop. Ook hij kwam tot de opmerkelijke uitspraak dat de theocratische gedachte en het weren van de valse godsdienst in de huidige gesecculariseerde situatie tot de grootste ongelukken zou kunnen leiden. Er zijn dus heel fundamentele veranderingen gaande in onze samenleving. En die veranderingen vergen dat we nog eens goed moeten nadenken over pijlers voor christelijk handelen en wandelen, bijvoorbeeld in de maatschappij en politiek. Dat denkproces is helaas nog niet zo erg op gang gekomen. Laten we hopen dat het echter niet te laat op gang zal komen. Er staat voor christenen anno 2004 heel wat op het spel. Uiteindelijk zal het de vraag zijn en blijven of we de Heere in vrijheid mogen dienen naar Zijn Woord. Daar ging het over in de tachtigjarige oorlog. Dat moet ook vandaag voluit de aandacht hebben. De tijd dringt! *Expreszo* begeer ik niet in de handen van mijn kinderen.....

Amersfoort,

ds. W. Visscher

Van Overzee

We staan op onze rechten

De kranten staan er vol van en het is het onderwerp van menig gesprek: de presidentsverkiezingen zijn al heel dichtbij gekomen en koortsachtig

worden er campagnes gevoerd om nog zoveel mogelijk stemmen binnen te halen van degenen die nog geen duidelijke keuze hebben gemaakt.

Verkiezingskoorts heeft velen bevangen. Dan gaat het er soms hard aan toe. Tijdens de openbare debatten die gehouden zijn tussen president Bush and Senator Kerry werden er forse klappen uitgedeeld en scherpe beschuldigingen aan elkaars adres geuit. Het lijkt soms wel of er een binnenlandse oorlog is uitgebroken. Inderdaad kun je wel van een soort veldslag spreken. Van een strijd, niet alleen tussen twee partijen en hun kandidaten, maar ook wel tussen twee verschillende levensbeschouwingen. Natuurlijk, als het politieke winst kan opleveren, kun je, met de nodige publiciteit, wel eens een kerkdienst bijwonen en wat religieuze opmerkingen maken, maar dat betekent natuurlijk niet dat je in werkelijkheid een levensbeschouwing hebt, waarin Gods Woord nog enig gezag heeft. Ik las ergens dat een van de redenen waarom deze verkiezingsstrijd zo, zelfs voor Amerikaanse begrippen, ongewoon fel is, ligt in het feit dat velen bang zijn dat hun zekere rechten ontnomen worden. Immers: *we staan op onze rechten*. Rechten om te aborteren, zelfs als het ongeboren leven al ver ontwikkeld is, recht om je homoseksuele relatie als een huwelijk erkend te zien, kortom: rechten om naar je eigen normen en keuzes te handelen. Er staat veel op het spel bij deze verkiezingen. De nieuwe president zal tijdens zijn nieuwe ambtstermijn namelijk verschillende benoemingen moeten doen van het Hooggerechtshof, daar verschillende leden hiervan inmiddels op vergevorderde leeftijd zijn gekomen en hun plaats daarom zullen opgeven. Dat kan een verschuiving betekenen naar een meer conservatief of een meer liberaal rechterlijk beleid. Het Hooggerechtshof kan voor de samenleving verreikende beslissingen nemen. Het besliste immers ook de presidentsverkiezingen in 2000 ten gunste van de huidige president, of beter gezegd: ze werden daarvoor gebruikt. Want God is immers Rechter Die het beslist, zoals de dichter zingt.

Zo bezien kun je de vrees van de 'liberalen' wel begrijpen. Stel je toch voor dat dit gezelschap van rechtsgeleerden nog conservatiever wordt! Dat de balans helemaal naar die zijde doorslaat. Dan gaan ze je immers wellicht allerlei duur bevochten rechten ontnemen, en je moet toch op je rechten staan? De rechten van de

mondige, moderne mens, de mens die zelf zijn normen wel maakt. Normen die je zo min mogelijk moeten belemmeren in wat je verkiest te doen. Gods Woord met zijn heilzame geboden moet daarvoor aan de kant. En, zo redeneert men, we moeten de achterstand ten opzichte van bijvoorbeeld West Europa maar gauw proberen in te halen, want ze zijn daar veel verder dan wij. Daar gaat deze verkiezingsstrijd ook over: *we laten ons onze rechten niet ontnemen*. Geve de Heere maar veel gebed of Hij in onverdiende gunst ons niet aan deze verwoestende en de samenleving ontbindende krachten wil overgeven. Hij kan harten neigen en heeft het wereldbeleid in handen. De dichter zegt ervan in Psalm 79:1: "De HEERE regeert, de aarde verheuge zich; dat vele eilanden zich verblijden."

Het is gelukkig als we onze rechten eens mogen verliezen en het voor God mogen verspelen. Een sprekend voorbeeld daarvan kunnen we vinden in de zo bekende geschiedenis van de Kananese vrouw. Onlangs hebben we ervan mogen spreken in onze eigen gemeente. We waren juist terug van een reis naar Sheboygan, aan de oostkust gelegen van Wisconsin, en Manitoba (Canada) waar we in La Broquerie voor de Canadese dankdag waren. Thuisgekomen hoorden we het bericht dat ds. Den Boer in zeer ernstige toestand in het ziekenhuis lag. Inmiddels is hij reeds overleden. De Heere ontferme Zich over zijn vrouw en kinderen en over de gemeente van Covell, Grand Rapids.

Om ontferming bad ook de Kananese vrouw. Groot was haar nood, dringend haar gebed. En heeft de Heere niet gezegd in Zijn eigen Woord in Psalm 50:15: "En roept Mij aan in de dag der benauwdheid; Ik zal er u uit helpen, en gij zult Mij eren."? Heeft de Heere Jezus het Zelf Zijn discipelen niet voorgelaten in Lukas 11:9: "En Ik zeg ulieden: Bidt, en u zal gegeven worden; zoekt, en gij zult vinden; klopt, en u zal opengedaan worden?" En God houdt getrouw Zijn Woord. Zo heeft deze vrouw geroepen, geklopt, geschreeuwd. Maar hoe wonderlijk handelde de Heere Jezus met haar. We lezen in Matth. 15:23: "Doch Hij antwoordde haar niet een woord."

Wat moet het als een zwaard door haar heengegaan zijn. Wat een beproeving is het als de hemel van

koper en de aarde van ijzer lijkt te zijn en als er geen antwoord is op ons gebed. Toch bleef ze roepen. De discipelen baden de Heere Jezus, zeggende: "Laat haar van U; want zij roept ons na." Van de mensen moet je het niet hebben, zelfs van Gods kinderen niet. Wat een slag moet het voor haar geweest zijn toen ze de Heere Jezus hoorde zeggen: "Ik ben niet gezonden dan tot de verloren schapen van het huis Israëls." Ze werd er buiten gezet. En toch ging ze niet bedroefd heen zoals de rijke jongeling deed. Maar, wonder van de trekkende liefde van God, "En zij kwam en aanbad Hem." In dat aanbidden beleed ze dat de Heere recht is in al Zijn weg en werk. Hij is God en zij is nietig, schuldig stof en as. Zij heeft haar rechten verloren. Gelukkig als dat in ons leven werkelijkheid mag zijn. Ook in godsdienstig opzicht kunnen we zo staan op onze vermeende rechten. Wat zal dat echter verkeerd uitkomen. We lezen van zulke rechthebbenden ook in Mattheüs 7:22: "Velen zullen te dien dage tot Mij zeggen: Heere, Heere, hebben wij niet in Uw Naam geprofeteerd, en Uw Naam duivelen uitgeworpen, en in Uw Naam vele krachten gedaan?" Maar de Heere zal hun openlijk aanzeggen: "Ik heb u nooit gekend; gaat weg van Mij, gij die de ongerechtigheid werkt!"

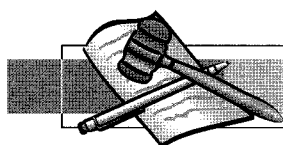
Zo was het bij deze Kananese vrouw niet. Ze was een rechteloze heidin. En dat was maar geen praat, maar doorleefde werkelijkheid. Zij heeft uitgeroepen: "Heere, help mij!" Rechten kon ze niet laten gelden, en ze erkende het. Ze was maar een hondeke. Maar voor rechtelozen valt het zo mee bij God. Rechtelozen die het 'nochtans' kennen van het geloof. "Ja, Heere, dat is zo," zei ze. "Een hondeke ben ik, maar U hebt net gezegd, dat er brood is. En ik heb zo'n honger. Stelen wil ik niet, maar ik heb toch wel gezien dat ook hondkens eten van de kleine kruimels die er vallen van de tafel waaraan de kinderen zitten." Ze noemde die kinderen, dat is het volk van Israël, de heren van een hondeken, zoals zij. Zo laag boog ze dat ze zich ver stelde beneden dat bevoorrechte volk van Israël. Dat volk waar Jezus woonde en werkte en wonderen deed. Ze is niet beschaamd uitgekomen met Jezus, Die tot haar sprak: "O vrouw, groot is uw geloof; u geschiede gelijk gij wilt." Als een rechteloze heeft ze

geworsteld door het geloof, net als Jacob, die zei: "Ik zal U niet laten gaan, tenzij dat Gij mij zegent." Zulke rechtelozen als de Kananese vrouw ontmoet je niet zo vaak. En laten we maar eerlijk zijn: wanneer zijn we zelf eens echt op die plaats? En hoe lang is het geleden dat we er waren? De moderne mens laat zich zijn rechten niet zomaar ontnemen. Echter niet alleen de moderne mens

buiten de kerkmuren, zo is het van nature ook bij ons. Toch is het Gods werk door alle eeuwen heen en in alle landen en culturen, dwaze, trotse mensen te leren hun rechten te verliezen. Voor rechtelozen valt het ook nu nog mee. Er is nog plaats voor hondkens onder de tafel. En wie het verliezen mag, gaat met de buit, met de winst naar huis. Hoe de verkiezingen zullen aflopen is voor velen een

vraag. Gelukkig die mag berusten in 's Heeren welbehagen. In dat welbehagen mag een vermoeide en bestredene rust vinden. God regeert en zal Zijn almacht tonen. Laat dat de sterkte en troost van een in zichzelf zwak en hulpeloos volk zijn.

Hartelijke groeten uit Michigan,
ds. C. Vogelaar

Kerknieuws

BEROEPINGSWERK

Beroepen:

te Meliskerke en te Oosterland,
ds. D. de Wit te Nieuw Beijerland.

Bedankt:

voor Emmeloord:
ds. W. Harinck te Woerden;
voor Groningen: ds. G.J.N. Moens te Goes;
voor Leiderdorp: ds. G. Clements te Gouda;
voor Lelystad:
ds. D.W. Tuinier te Terwolde-De Vecht;
voor Nijkerk:

ds. C.A. van Dieren te Rijssen-Noord;
voor Oostkapelle:
ds. M. Golverdingen te Boskoop;
voor Sint Annaland:
ds. W.J. Karels te Hardinxveld-Giessendam.

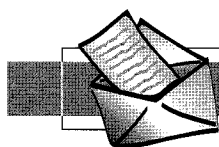
VAN HET DUPUTAATSCHAP BUITENLANDSE KERKEN

Ds. A.H. Verhoef, predikant te St. Catharines (Canada) heeft het voornemen om van 5 tot 17 november a.s. in Nederland te zijn en enkele van onze gemeenten te dienen. De preekbeurten die hij hoopt te

houden, zijn inmiddels besproken.

Ds. P. van Ruitenburg, predikant te Chilliwack (Canada) hoopt van 25 januari tot 1 februari a.s. in ons midden te zijn en onze zustergemeenten te vertegenwoordigen op de vervolgzitting van de Generale Synode. Student Adams reist met hem mee en verblijft dezelfde periode in ons midden. In overleg met de docenten van de Theologische School van the Netherlands Reformed Congregations zijn enkele beurten geregeld voor het spreken van een stichtelijk woord door student Adams. Wij wensen onze broeders van overzee een goede reis en een gezegende tijd in ons midden.

Names het Deputaatschap
Buitenlandse Kerken,
Ds. W. Harinck, secretaris.

Berichten

DISTRICTSBIJEENKOMSTEN JGBB

District West -16 - Zoetermeer

Op D.V. **zaterdag 13 november a.s.** zal er een districtavond worden gehouden in de kerk van de Geref. Gemeente te Zoetermeer, Zwaardslootseweg 44). Dhr. D. Peters zal een inleiding houden over: "Gedoopt, wat betekent dat?" Aanvang 19.45 uur.

District Zuid-West -16 - Rotterdam

Ds. P. Mulder hoopt op D.V. **zaterdag 13 november a.s.** te spreken over "Doe ik er toe?" op de dan te houden districtavond in de kerk van de Geref. Gemeente te Rotterdam-Alexanderpolder, Romanohof 8-10. Aanvang: 19.00 uur.

District Zuid-West +16 - Spijkenisse

Op D.V. **13 november a.s.** wordt de tweede districtavond van dit seizoen gehouden. Dhr. N. van Steensel zal een inleiding houden n.a.v. het thema: "In dienst van ... de zending!" De avond begint om **19.45 uur** en wordt gehouden in de kerk van de Geref. Gemeente te Spijkenisse, Willemsshoeve-laan 4.

JBGG JONGERENHERVORMINGS- AVOND ZIERIKZEE

D.V. **zaterdag 6 november a.s.** organiseert

de jeugdbond een jongerenhervormingsavond in de Nieuwe Kerk te Zierikzee. Hieraan werken mee: het Dirkslands mannenkoor en het jongerenkoor "Con Amore" uit Dirksland. Ds. B. van der Heiden zal een appèlwoord spreken over "LEVENDE STENEN". De leiding berust bij dhr. J.H. Maurits. Aanvang: 19.30 uur. Collecte t.b.v. het jeugdwerk.

ZANGAVONDEN

Geldermalsen

Op D.V. **zaterdag 6 november a.s.** zal er een koor- en samenzangavond gehouden worden in de Bethelkerk (Laan van Leeuwenstein 10) te Geldermalsen. De 3 mannenkoren van dirigent Wim van Galen zullen dan één koor vormen. Tevens zal de in Hasselt opgenomen psalmen-CD "Van waar de zon in 't oosten straalt..." worden gepresenteerd, die na afloop tegen betaling van € 15,- te verkrijgen is. Dhr. A.C. Witvliet hoopt iets te vertellen over het werk van de Stichting "De Vluchtheuvel". De collecte en een gedeelte van de opbrengst van de verkoop van de nieuwe CD komen ten goede aan deze stichting. Aanvang: 19.30 uur.

Oostkapelle

De ring Zeeland van zangverenigingen van

de Geref. Gemeenten organiseert op D.V. **zaterdag 6 november a.s.** een koor- en samenzangavond in de kerk van de Geref. Gemeente te Oostkapelle.

Aanvang: 19.30 uur. Medewerking verlenen: het gemengd koor "Crescendo" uit Kapelle, het jongerenkoor "Asaréla" uit Yerseke, het jeugdchoor "Jong Crescendo" uit Kapelle en het jeugdchoor "Jong begonnen" uit Middelburg.

De collecte is bestemd voor het busproject van Siloah. Dit betreft de aanschaf van een nieuwe rolstoelbus voor het gezinsvervangend tehuis de Beukelaar te 's-Gravenpolder, waarin 24 personen met een verstandelijke handicap wonen, waarvan er enkele meervoudig gehandicapt zijn. In de aanschafkosten van deze bus verleent de overheid geen subsidie.

Werkendam

D.V. **zaterdag 30 oktober a.s.** zal er een koor- en samenzangavond gehouden worden in de Bethelkerk te Werkendam, Sigmondstraat 47. Aanvang: 19.30 uur. Medewerkende koren: het jeugdchoor "Asaf" uit Werkendam, het jongerenkoor "Cantilena" te Werkendam, het gemengd koor "Comt nu met Sangh" uit Veen en de gemengde koorgroep "Soli Deo Gloria" uit Ridderkerk en "Met hart en stem" uit Slikkerveer.

De leiding is in handen van ouderling H.M. Lobbezoo. De collecte is bestemd voor het Deputaatschap Evangelisatie. Deze avond wordt georganiseerd door de

Ring midden van zangverenigingen van de Geref. Gemeenten.

VOGG-EXCURSIES

Nieuwe Kerk Middelburg

Op **zaterdag 13 november a.s.** organiseert de afd. Zuid-West van de Vereniging van organisten van de Geref. Gemeenten (VOGG) een excursie naar het Van Leeuwen orgel in de Nieuwe Kerk te Middelburg. Aanvang: 14.00 uur. Toegang voor leden: vrij, voor belangstellenden: € 5,- (tot 16 jr.: € 2,50).

De organiste van de Nieuwe Kerk, Margreeth C. de Jong, zal het instrument demonstreren en een toelichting geven op haar composities. Daarna is er gelegenheid voor de deelnemers om het orgel te bespelen. Zij dienen bij voorkeur een compositie van deze organiste te kiezen.

Wanneer u wilt spelen dient u zich vóór **6 november a.s.** aan te melden bij de secretaris van de afd., tel. 0113-341 577.

Toehoorders hoeven zich niet aan te melden.

Chr. Geref. Kerk Putten

D.V. **zaterdag 20 november a.s.**, om 14.00 uur, hopen de afdelingen Centrum en Oost een bezoek te brengen aan het in 2003 gebouwde orgel van de Chr. Geref. Kerk te

Putten. De orgelbouwer Klop zal iets vertellen over de stemming van dit orgel. Hierna zal het orgel gepresenteerd worden. In de pauze is er o.m. gelegenheid om cd's, boeken en partitabundels te kopen. Daarna is er ruimschoots gelegenheid voor u om het orgel te bespelen.

KONINKLIJKE ONDERSCHIEDING

Op woensdag **13 oktober jl.** werd in het gebouw van ZOA-vluchtelingen- en Apeldoorn het lid van de Gereformeerde Gemeente te Gouda, dhr. A. Lock, onderscheiden en benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau. Dit vanwege zijn grote inzet voor met name ZOA, waarvan hij 20 jaar voorzitter was. Vanaf deze plaats willen wij dhr. Lock, zijn vrouw en gezin hartelijk feliciteren.

De kerkenraad van Gouda.

BONDSDAG MANNEN-VERENIGINGEN TE WOERDEN

Wij maken de bezoek(st)ers van onze bondsdag op D.V. **13 november a.s.** er op attent dat de autoweg van Nieuwerkerk a/d IJssel tot Gouda dan afgesloten zal zijn. Indien u uit deze richting komt, dient u een alternatieve route te nemen en rekening te houden met enige vertraging.

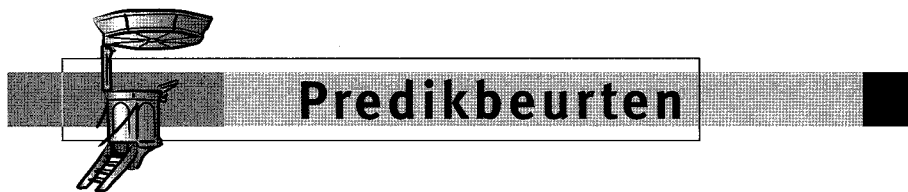
Gunst; Nisse 14.30 uur ds. Schipper; Nunspeet 9.30 en 15.00 uur ds. Schot; Oosterland 10.00 en 18.30 uur ds. C. Harinck; Oostvoorne 10.00 uur ds. Terlouw; Opheusden 10.00 en 18.30 uur ds. G. Pater; Oud Beijerland 9.30 en 18.00 uur leesdienst; Oudemirdum 19.00 uur ds. Kleppe; Puttershoek 16.30 uur ds. Baaijens; Rhenen 12.00 en 18.30 uur (kerk: Kon. Elisabethplantsoen)ds. Veenendaal; Ridderkerk 9.30 uur ds. Baaijens en 18.00 uur ds. M. Karens; Ridderkerk-Slikerveer 14.30 uur ds. De Wit; Rijssen-Noord 9.30 en 18.30 uur ds. Van Dieren en 14.30 uur leesdienst; Rijssen-West 9.30 uur ds. J. Karels en 14.30 uur ds. Meeuse; Rijssen-Zuid 9.30 uur en 18.30 uur ds. Schreuder en 14.30 uur leesdienst; Rotterdam-Alexanderpolder 10.00 (H.A.) en 16.00 uur ds. Clements; Rotterdam-Centrum 10.00 uur ds. M. Karens en 19.00 uur ds. Silfhout; Rotterdam-IJsselmonde 15.00 uur ds. M. Karens; Rotterdam-Zuidwijk 18.00 uur ds. P. Mulder; Scherpenisse 9.30 en 18.30 uur ds. Brugge en 14.00 uur leesdienst; Scheveningen 10.00 en 17.00 uur ds. Zippro; Sint Annaland 14.00 uur ds. Brugge; Sint Philipsland 15.00 uur stud. Van Belzen; Soest 19.15 uur ds. Van der Net; Stolwijk 15.00 uur stud. Van Manen; Terwolde-De Vecht 9.30 en 14.30 uur leesdienst; Tholen 10.00 en 18.30 uur ds. De Jongste en 14.30 uur leesdienst; Uddel 10.00 en 18.30 uur ds. Mouw; Urk 10.00 (H.A.) en 17.00 uur ds. Bakker; Veen 9.30 en 18.00 uur leesdienst; Veenendaal 9.30 en 17.00 uur ds. Van Boven; Vlaardingen 18.30 uur ds. Clements; Vlissingen 9.30 en 16.00 uur ds. Vreugdenhil; Waarde 9.30 uur ds. Hofman en 14.00 en 18.00 uur leesdienst; Waardenburg 10.00 en 18.30 uur ds. Mondria; Wageningen 10.00 en 18.30 uur ds. F. Mulder; Werkendam 10.00 en 18.00 uur leesdienst; Westkapelle 14.30 uur ds. Van Gelder; Woerden 10.00 en 18.30 uur ds. W. Harinck; Wolphaartsdijk 9.30 (H.A.) en 18.00 uur ds. Moens; Yerseke 9.30 uur en 18.00 uur ds. Mijnders en 14.00 uur leesdienst; Zeist 10.00 en 18.30 uur ds. Van Eckeveld; Zoetermeer 15.00 uur ds. A.B. van der Heiden; Zwijndrecht 9.30 en 16.30 uur ds. Van Krimpen.

DINSDAG 2 NOVEMBER 2004

Deventer 19.00 uur ds. Meeuse (dankstond).

WOENSDAG 3 NOVEMBER 2004 (DANKDAG)

Aalburg 10.00, 15.00 en 18.30 uur stud. Van Manen; Alblasterdam 14.30 en 19.30 uur ds. B. van der Heiden; Amersfoort 14.30 en 19.30 uur ds. Visscher; Apeldoorn 14.30 en 19.30 uur ds. Meeuse; Arnhem 14.30 en 19.30 uur ds. Kattenberg; Beekbergen 14.30 uur ds. Schreuder; Benthuizen 9.30 en 16.30 uur ds. A.B. van der Heiden; Berkenwoude 10.00 uur ds. Visscher en 14.00 en 19.30 uur ds. C. Harinck; Bodegraven 10.00 uur ds. Boogaard en 19.00 uur ds. Bac; Boskoop 15.00 en 19.30 uur ds. Golverdingen; Capelle a/d IJssel-Middelwatering 10.00, 15.00 en 19.45 uur ds. Silfhout; Capelle a/d IJssel-West 9.30 uur ds. W.J. Karels en 14.30 en 19.45 uur ds. Moerkerken; De Valk-Wekerom

ZONDAG 31 OKTOBER 2004

Aalst 9.30 (H.A.) en 14.30 uur ds. Melis; Alblasterdam 9.30 en 16.30 uur ds. B. van der Heiden; Amersfoort 9.30 en 16.30 uur ds. Visscher; Apeldoorn 10.00 en 17.00 uur ds. Meeuse; Arnhem 10.00 en 16.00 uur ds. Kattenberg; Barendrecht (in CGK; Voordijk 252) 13.30 en 19.00 uur ds. Terlouw; Beekbergen 19.00 uur ds. Tuinier; Benthuizen 9.30 en 18.00 uur ds. A.B. van der Heiden; Berkenwoude 10.00 en 19.00 uur stud. Van Manen; Bodegraven 19.00 uur ds. Visscher; Boskoop 9.30 en 16.30 uur ds. Golverdingen; Capelle a/d IJssel-Middelwatering 10.00 en 16.30 uur ds. Silfhout; Capelle a/d IJssel-West 10.00 en 17.00 uur ds. Moerkerken; De Valk-Wekerom 9.30 en 19.00 uur leesdienst; Delft 16.30 uur ds. Paul; Deventer 15.00 uur ds. Schreuder; Dinteloord 10.00 en 18.30 uur stud. Van Belzen; Dirksland 10.00 en 18.00 uur ds. Vermeij; Doetinchem 18.30 uur ds. Kattenberg; Dordrecht 10.00 en 18.30 uur leesdienst; Drachten 9.30 en 19.00 uur ds. Hoogerland; Ede (Noorderkerk, Amsterdamseweg 9) 12.00 en 19.00 uur ds. L. Blok; Elspeet 10.00 en 18.30 uur leesdienst; Enschede 10.00 en 16.00 uur ds. Tuinier; Enter 15.00 uur ds. J. Karels; Ermelo 9.30 en 18.30 uur leesdienst; Genemuiden 9.30 en 15.30 uur ds. Hakvoort; Gorinchem 10.00 (H.A.) en 15.30 uur ds. P. Mulder; Gouda

9.30 en 16.30 uur leesdienst; 's Gravenhage 10.00 en 16.30 uur ds. Driessen; 's Gravenpolder 9.30 uur en 18.00 uur ds. Schipper en 14.00 uur leesdienst; Groningen 16.00 uur ds. Hoogerland; Haamstede 19.00 uur ds. Vreugdenhil; Hardinxveld-Giesendam 9.30 en 18.00 uur leesdienst; Hendrik-Ido-Ambacht 10.00 en 16.30 uur ds. Boogaard; Hoofddorp 9.30 en 16.00 uur ds. Van Dijk; Houten 11.00 en 17.00 uur ds. Van der Net; Kampen 9.30 en 15.00 uur ds. Kleppe; Kapelle-Biezelinge 9.30 uur en 18.00 uur (H.D.)ds. Tanis en 14.00 uur leesdienst; Klaaswaal 9.30 en 18.00 uur ds. Van Aalst; Kootwijkerbroek 10.00 (H.A.) en 19.00 uur ds. Beens; Krabbendijke 9.30, 14.00 en 18.00 uur leesdienst; Krimpen a/d IJssel 10.00 uur ds. Bac en 15.30 uur ds. W. Harinck; Leerdam 18.00 uur ds. Melis; Leiderdorp 18.30 uur ds. Neele; Lelystad 19.00 uur ds. Schot; Lisse 10.00 en 16.00 uur ds. Neele; Meeuwen 9.30 (H.A.) en 18.00 uur ds. W.J. Karels; Meliskerke 14.30 uur ds. De Heer; Middelburg-Centrum 9.30 en 18.30 uur ds. De Heer en 14.00 uur leesdienst; Middelburg-Zuid 9.30 en 18.30 uur ds. Van Gelder en 14.00 uur leesdienst; Middelharnis 18.00 uur ds. Verschuure; Moerkapelle 9.30 uur ds. Paul en 19.00 uur ds. Golverdingen; Nieuw Beijerland 9.30 en 18.00 uur ds. De Wit; Nieuwerkerk Zld 9.00 en 15.30 uur ds.

9.30, 14.00 en 19.30 uur ds. Van Boven; Doetinchem 9.30 uur ds. Meeuse en 19.30 uur leesdienst; Dordrecht 10.00 en 17.00 uur ds. P. Mulder; Drachten 9.30 en 19.00 uur ds. Hoogerland; Ede (Noorderkerk, Amsterdamseweg 9) 15.00 uur leesdienst en 19.30 uur stud. Van Belzen; Elspeet 14.30 en 19.30 uur ds. Vermeij; Emmeloord 9.30 uur ds. L. Blok en 17.00 uur ds. Kleppe; Enter 9.30 uur ds. Tuinier en 19.30 uur ds. Van der Net; Ermelo 14.30 en 19.30 uur ds. L. Blok; Genemuiden 9.30 en 19.30 uur ds. Hakvoort; Gorinchem 15.00 en 19.30 uur ds. Van Gelder; Gouda 14.30 en 19.30 uur ds. Clements; 's Gravenhage 14.30 en 19.30 uur ds. Driessen; Groningen 10.00 uur ds. Vreugdenhil en 20.00 uur ds. Bakker; Haamstede 15.30 uur ds. Brugge; Hardinxveld-Giessendam 14.30 en 19.30 uur ds. W.J. Karels; Hendrik-Ido-Ambacht 10.00 en 19.30 uur ds. De Jongste en 14.30 uur ds. P. Mulder; Hoogeveen 15.00 uur ds. Hoogerland; Kampen 9.30 uur ds. Mondria en 17.00 uur ds. Hakvoort; Klaaswaal 10.00 en 16.30 uur ds. Van Aalst; Krimpen a/d IJssel 15.00 en 19.30 uur ds. Tanis; Lelystad 14.30 en 19.30 uur ds. Vreugdenhil; Lisse 10.00 en 16.00 uur ds. Neele; Moerkapelle 14.30 (H.D.) en 19.00 uur (doventolk)ds. Terlouw; Nieuw Beijerland 9.30, 15.00 en 19.30 uur ds. De Wit; Nijkerk 14.30 uur ds. Beens en 19.30 uur ds. J. Karels; Nunspeet 14.30 en 19.30 uur ds. Schot; Oosterend-Texel 15.00 en 19.30 uur ds. Van Dijk; Oud Beijerland 9.30 en 18.00 uur ds. Van Krimpen; Poortugaal 15.00 en 19.30 uur ds. De Heer; Ridderkerk 9.30 en 17.00 uur ds. Moens; Rijssen-Noord 9.30 en 19.30 uur ds. Van Dieren; Rijssen-West 9.30 uur ds. J. Karels en 19.30 uur ds. Mol; Rijssen-Zuid 9.30 en 19.30 uur ds. Schreuder; Rotterdam-Alexanderpolder 10.00, 15.00 en 19.30 uur ds. Schipper; Scherpenzeel 10.00 en 19.00 uur ds. P. Blok; Scheveningen 14.30 en 19.30 uur ds. Zippro; Spijkenisse 15.00 uur ds. De Jongste en 19.30 uur ds. P. Mulder; Stolwijk 10.00 uur ds. Verweij en 19.00 uur leesdienst; Terwolde-De Vecht 14.00 en 19.30 uur ds. Tuinier; Tricht-Geldermalsen 14.30 en 19.30 uur ds. Verweij; Uddel 10.00 en 19.00 uur ds. Mouw; Veen 14.30 en 19.30 uur ds. Melis; Veenendaal 9.30 en 17.00 uur stud. Van Belzen; Waardenburg 14.30 en 19.30 uur ds. Mondria; Wageningen 14.30 en 19.30 uur ds. F. Mulder; Werkendam 9.30, 15.00 (H.D.) en 19.30 uur ds. M. Karens; Woerden 10.00 en 19.00 uur ds. W. Harinck; Zeist 10.00 en 19.30 uur ds. Van Eckevelde;

DONDERDAG 4 NOVEMBER 2004

Poederoyen 14.30 uur ds. M. Karens en 19.00 uur ds. Melis (dankdag); Ridderkerk-Slikkerveer 19.30 uur ds. Schipper.

VRIJDAG 5 NOVEMBER 2004

Den Helder 15.00 en 19.15 uur ds. Van Dijk (dankdag).

EVANGELISATIESAMENKOMSTEN

Alkmaar:

Evangelist G. Baan; kerkgebouw 't Wuiver 2-a, Oudorp NH, gem. Alkmaar; diensten iedere zondag om 10.00 en 17.00 uur.

Amsterdam:

Evangelist J. Krijgsman; kerkgebouw Bij Simon de Looier, Looiersgracht 70. Samenkomsten iedere zondag 10.30 en 17.00 uur.

U bent hartelijk welkom in onze evangelisa-

tiepost van dinsdag t/m zaterdag tussen 10.00 - 16.00 uur!

Emmen:

Evangelist C. van Drunen; kerkgebouw Prinsesselaan 6-I te Emmen; diensten iedere zondag om 9.30 en 15.30 uur.

Leeuwarden:

Vacant; kerkgebouw Achter de Hoven 2-c; diensten iedere zondag om 9.30 en 16.00 uur.

Merksem:

Evangelist A. van Setten; Prot. Kerk, Oude Barrelei 64; diensten iedere zondag om 10.00 en 17.00 uur.

Tilburg:

Evangelist H.J. van den Boogaart; kerkgebouw Offenbachstraat 105-107. Diensten iedere zondag om 10.00 en 18.30 uur.

U bent hartelijk welkom in de BIJBELwinkel van dinsdag t/m zaterdag, tussen 10.00 en 17.00 uur. Offenbachstraat 107.

Advertenties

"Gedenkt uwer voorgangers, die u het Woord Gods gesproken hebben; en volgt hun geloof na, aanschouwende de uitkomst hunner wandel."

(Hebr. 13 : 7)

De kerkenraad van de Gereformeerde Gemeente te Ridderkerk heeft kennis genomen van het feit dat de Heere op Zijn tijd en wijze in Zijn eeuwige heerlijkheid tot Zich genomen heeft zijn geliefde oud-herder en leraar

ds. A.M. den Boer

in de leeftijd van 74 jaar.

Ridderkerk was zijn eerste gemeente die hij gedurende een vijftal jaren met de volle liefde van zijn hart en in alle getrouwheid heeft gediend en wel van 1968 -1973. Hij mocht zijn arbeid als dienaar des Woords aanvangen met de woorden uit Handelingen 26 : 16b.

De God aller genade sterke en vertrooste zijn echtgenote en Hij schenke ook aan de kinderen en kleinkinderen Zijn ondersteunende kracht en bijstand.

Namens de kerkenraad van de Gereformeerde Gemeente te Ridderkerk.

B. Kok, preses.

F.J. Wiersma, scriba

Ridderkerk, oktober 2004

Met ontroering heeft de kerkenraad van de Gereformeerde Gemeente te Sunnyside, Washington, kennis genomen dat de Heere tot Zich heeft genomen haar geliefde oud-herder en leraar

ds. A.M. den Boer

Van 1989 tot 1996 heeft hij met de liefde van zijn hart en grote getrouwheid mogen dienen.

Dat de Heere zijn arbeid ons tot een eeuwige zegen stelle.

De Heere sterke de achtergebleven familie in dit grote verlies.

Namens de kerkenraad:

John van Wingerden, preses

Joe den Hoed, scriba

BOEKEN EN MUZIEK
VAN DER BOOM

Voorstraat 41 - 3245 BG Sommelsdijk
Tel. (0187) 48 2614 - Fax (0187) 48 4520

Werkend meisje (19) zkt met **spoed**
WOONRUIMTE
in Ridderkerk/omgeving.
Reacties: 06 - 42 54 48 31 (Arine de Jager) of jdejager@kliksafe.nl

*Gedenkt uw voorgangers, die u het Woord Gods
gesproken hebben; en volgt hun geloof na,
aanschouwende de uitkomst hunner wandel.*

Hebr. 13:7

Heden bereikte ons het droevige bericht dat het de Heere heeft behaagd op Zijn tijd tot Zich te nemen Zijn dienstknecht, onze oud-herder en leraar

ds. A.M. den Boer

Zes jaar heeft hij de gemeente in alle liefde en getrouwheid mogen dienen. De Heere trooste en ondersteunde zijn vrouw, kinderen en kleinkinderen in dit zo smartelijk verlies.

Namens de kerkenraad van de Ger. Gemeente te Dirksland
J.A. Kardux, preses
A. Nagtegaal, scriba

Dirksland, 22 oktober 2004

De kerkenraad van de Gereformeerde Gemeente te Werkendam geeft met droefheid kennis dat de Heere op Zijn tijd heeft weggenomen zijn oud-ambtsbroeder de heer

G. Visser

op de leeftijd van 82 jaar.

In alle getrouwheid en met liefde mocht hij, met de aan hem geschonken gaven, onze gemeente een aantal jaren dienen in het ambt van diaken.

Wij wensen de kinderen, kleinkinderen en familie van harte de ondersteuning van de HEERE toe in dit smartelijke verlies.

(Ps. 145:6 ber.)

Namens de kerkenraad: ds. M. Karens, preses
J.A. de Ron, scriba

Werkendam, 21 oktober 2004

Bedroefd geven wij u kennis dat door de Heere, na een periode van afnemende krachten, uit ons midden is weggenomen onze geliefde broer, zwager en oom

Hendrik Huijser

weduwnaar van Arina Wilhelmina van der Linden

in de gezegende ouderdom van 92 jaar.

Familie Huijser
Familie van der Linden

Ridderkerk, 24 oktober 2004
Woonzorgcentrum "De Riederborgh"

Correspondentieadres: H. Huijser
Klooslaan 34, 2985 CL Ridderkerk

De begrafenis heeft heden plaatsgehadt op de begraafplaats "Vredenhof" te Ridderkerk.

begravenisverzorging T. den Hollander

Begravenissen in Vlaardingen,
Rotterdam, Gouda, den Haag
en omstreken.

Opbaarmogelijkheden in een
door u gewenst uitvaartcentrum
of thuis met koeling.

Geen crematies.

Dag en nacht bereikbaar.

Mozartlaan 13
3131 ES Vlaardingen
Tel. 010 - 4600509

CHR. BEGRAFENISONDERNEMING G. WEGENAAR

Regentesselaan 43 Tel.: (0318) 52 66 41
3905 GT Veenendaal Fax: (0318) 55 42 04

Te huur: ZEELAND/SCHOUWEN,
6-pers. bungalow, zeer rustig gelegen. Voor- en naseizoen korting!!!
Bel ons! (0488) 442031.
www.karensrecreatie.nl

- Voor een waardige en stijlvolle verzorging van begravenissen, naar wens van de familie;
- Geen crematies;
- Opbaren met kistkoeling in het sterfhuus of in de voor u bekende aula's;
- Dag en nacht bereikbaar en overal te ontbieden; ook voor de verzorging van de overledene door een gediplomeerde verpleegster.

AL UW PERSOONLIJKE WENSEN WORDEN DOOR
ONS IN ALLE RUST EN VERTROUWELIJK BEHARTIGD.

Begravenisonderneming de Jongh

Kerkstraat 15a, 4181 AA Waardenburg
Tel. 0418-652039

Reepijzer 5
3371 JC Hardinxveld-Giessendam
Tel. 0184-611154

Reist u naar **Zuidelijk Afrika** voor zaken, vakantie of privé? **Umfula Tours** helpt u graag met uw programma, reis, verblijfsbeplanning en uitvoering.

tel 0027 11 706 4809
fax 0027 11 463 6810

e-mail wybe@umfulatours.com

Nieuwe CD van het

Ridderkerks Mannenkoor

De
opbrengst
is voor
**Honger
in Afrika**
(Deputaatschap
Bijzondere
Noden)

Met o.a: Psalm 122, 6, 54, 84, 105, 87
Wees mij genadig Heer' en Gedenk aan mij.

De prijs is 17,50 excl. verz. kosten.

U kunt bestellen: tel. 0180 432 026
per mail: 0180 623 116
cd-rmk@klikSAFE.nl

Treurniet Orgels

De Orgelspecialzaak voor de hele Benelux!

Hartelijk welkom in
onze showroom!

- Volop keus in nieuwe en gebruikte (digitaal gesampelde) orgels
- Volwaardige Huisgarantie
- Hoge kortingen
- Speciale installatie's
- Vakkundig advies
- Eigen servicedienst
- Eigen transportdienst

www.treurniet-orgels.nl
Tel.: 010 - 5113867

Te koop gevraagd: THEOLOGISCHE EN AANVERWANTE BOEKEN.
Antiquariaat Den Hertog/G.J. Zwoferink, tel. zaak: 030-634 66 81

AKOSTER
Begravenisonderneming

Voor uitvaartzorg in :

- ◆ Scherpenzeel
- ◆ Barneveld
- ◆ Veenendaal
- ◆ Kootwijkerbroek
- ◆ De Valk-Wekerom
- ◆ Amersfoort
- ◆ Renswoude
- ◆ Woudenberg

Geen crematies

Stationsweg 411

3925 CD Scherpenzeel

Tel. 033 277 0555

Voor info bel:
0341-425712
of
0416-692787

**Reformatische Vereniging van
Ongewild Kinderloze Echtparen**

Uitgaande van de Gereformeerde Gemeenten in Nederland biedt de SHG gekwalificeerde kraamzorg, gezins- en bejaardenzorg die aansluit bij uw manier van leven. Dit houdt voor ons in dat Bijbelse normen en waarden de basis vormen voor uw dagelijkse levenshouding en mediagebruik.

Gekwalificeerde kraamzorg

Meldt u tijdig aan (om teleurstelling te voorkomen).
U kunt ons dagelijks telefonisch bereiken.

Bel 0187 - 48 91 73 b.g.g. 0342 - 49 21 55

Gezins- en bejaardenzorg

Voor gepaste hulp in uw situatie kunt u de SHG via het telefonisch spreekuur bereiken onder telefoonnummer **0166 - 65 26 05**.

Op werkdagen van 8.30 - 10.30 uur en op vrijdagavond van 19.00 - 20.00 uur.

De gratis brochure zenden wij u graag toe.

Begravenisverzorging Kina

Begravenissen in Capelle a/d IJssel
e.o. D.W. Schipper, tel. 010-458 31 12.
Wij verzorgen geen crematies.

Nieuw project

Stichting China

Stichting China is gestart met vertaling van de **Commentaren van Calvijn**

Een noodzakelijk project!

De Chinese huiskerken nu ook in de voetsporen van Calvijn, laat de Muur geen belemmering zijn!

Steun de vervolde kerk in China en maak een gift over op

giro 320666

Info/secretariaat:
Postbus 1150 • 3900 BD Veenendaal
tel. 0318-510320 • e-mail info@stichtingchina.nl
Giro 320666 n.v. Stichting China
www.stichtingchina.nl

www.kliksafe.nl

**Internet voor school en werk nodig?
Kies voor Kliksafe. U en uw kinderen
internetten dan veilig en beschermd!**

Bij Kliksafe krijgt u:

- optimale filtering
- vijf mailboxes
- een spamfilter, die ongewenste reclame via mail tegenhoudt
- een virusscan die het binnenhalen van hinderlijke virussen via mailberichten voorkomt

Kliksafe-inbelabbonementen vanaf

€ 39,00 per jaar

Kliksafe-adsl: vanaf € 22,95 per maand

Meer weten?

Kijk op www.kliksafe.nl. Of bel tijdens kantooruren (055) 539 02 66. We sturen u graag de informatiebrochure en de gratis installatie-cd toe.

kliksafe ... bewuste keus

**Airconditioning
op de
Preekstoel**

Bel Aktie 010-4517471

AVONDMAAL-SERVIEZEN

Uit voorraad of naar tekening.

Schoonhovens Silverhuys B.V.

Postbus 35, 2870 AA Schoonhoven,
Telefoon 0182 - 382614.

**Voor een verantwoorde
en stijlvolle begravenis**

- * mogelijkheid voor thuis opbaren
- * eigen rouwvervoer
- * kist wordt schoudergedragen
- * gratis laatste wens boekje

R.C. Brouwer Bentincklaan 1a, Leersum
tel. 0343-461880 b.g.g. 06-51504726

- Amerongen - Amersfoort - Doorn - Elst -
- Langbroek - Leersum - Maarn - Maarsbergen -
- Rhenen - Woerden - Woudenberg -

De Ramshoorn

Drie stukjes glas

A. Vogelaar-van Amersfoort

Nu bij de Ramshoorn!

€ 6,45

A. Vogelaar-van Amersfoort

Op een raadselachtig manier verdwijnen er 3 stukken uit het glas-inloodraam van een in aanbouw zijnde kerk. Is dit echt vandalisme of een poging tot inbraak zoals de krant vermeldt? Hoe dit raadsel wordt opgelost? **Het blijft tot de laatste bladzijde spannend!**

Om voor te lezen vanaf 6 jaar.
Om zelf te lezen vanaf 7 jaar: AV1 5

TIP voor de Kerst

Boekhandel/Uitgeverij 'de Ramshoorn'

Tel: 0113-221909

Lange Vorststraat 21, Goes

ramshoorn@zeelandnet.nl

OOK VERKRIJGBAAR BIJ UW BOEKHANDEL

SGP
Jongeren

SGP-jongerenavond Dordrecht
4 november

'Sport in Dordt'

met ds. L.W. van der Meij en
Ad Heysman

(voorzitter FC Dordrecht).

Workshops over o.a. doodsb bedreigingen en sportverdwazing
Aula Maria Montessorilaan 3,
iedereen welkom vanaf 19:45

Informatie:

Pieter Verhoeve 078-6131230

Van BOEKHANDEL & UITGEVERIJ
Horsen bv

DORPSSTRAAT 100 - 3881 BE PUTTEN
Tel. 0341 36 22 77 Fax 0341 36 20 77

Statenbijbels - Huisbijbels - Kinderbijbels
Kerkbijbels (alles Statenvertaling)
Theologische werken - Dagboeken
Bijbel- en Catechismusverklaringen
Leesboeken voor jong en oud
Voordeelaanbiedingen
Tweedehands en Antiquarisch
Psalm- en Muziekboeken
Bladmuziek (noten en klavarskribo)
CD's en Musicassettes
Boeken- en CD-bonnen
Wens- en Gelegenheidskaarten

Website op zondag sluiten?

Kijk op <http://www.heinosoft.nl/zondag/>

Of bel 015-2128463, email: info@heinosoft.nl

IN LIEFDEVOLLE HERINNERING...

Uw gedachten over een uniek gedenkteken geven
wij gestalte in natuursteen. Vraag naar het
fotoboek met vele voorbeelden.

Grafgedenktekens
Zandee & de Kuyper

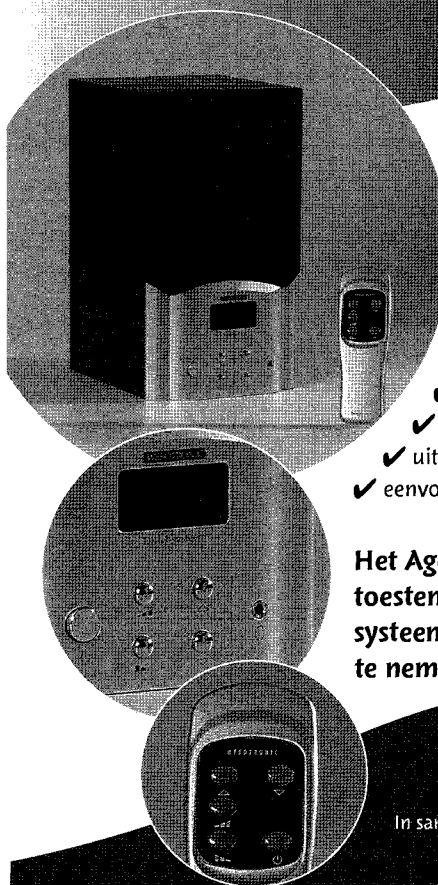
Goes: Ronde Ringbaan-West
Telefoon (0113) 216555

Middelburg: Armesteinweg 40
Telefoon (0118) 612579

Zoetermeer: Argonstraat 66
Industrieterrein Lansinghage
Telefoon (079) 3615010

Email: info@grafgedenktekens.nl

Oosterend - Texel
Bungalowpark "De Verrassing"
Bel voor informatie 0222 31 83 91

WESOTRONIC

Wesotronic introduceert DE OPLOSSING
voor kerktelefonie:

Het DKtel systeem

(Draadloze Kerktelefoon via de ether)

De belangrijkste voordelen zijn:

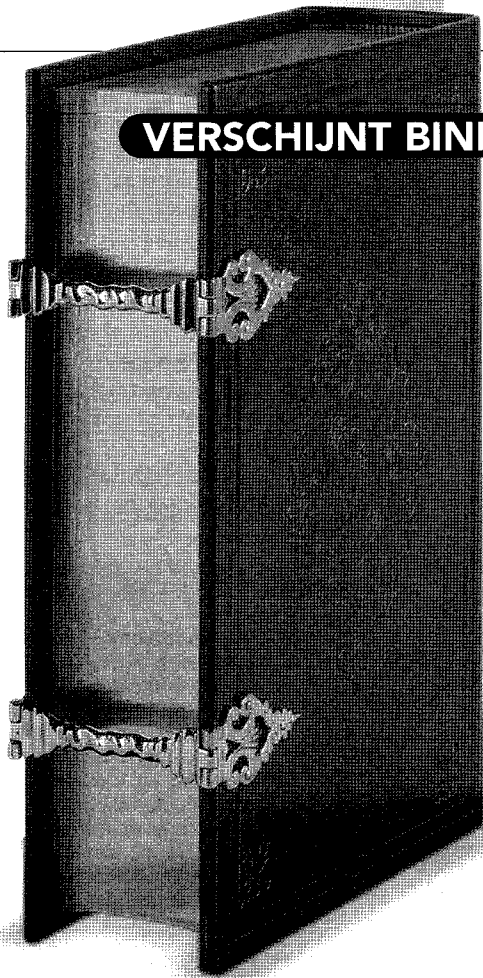
- ✓ geen telefoonkosten / internetaansluiting
- ✓ aanmerkelijk goedkoper dan andere systemen
- ✓ uitstekende geluidskwaliteit
- ✓ eenvoudig en flexibel in gebruik

Het Agentschap Telecom heeft officieel
toestemming verleend om het DKtel
systeem per 1 januari 2005 in gebruik
te nemen!

Wesotronic B.V.
Nunspeet, Barendrecht
Telefoon 0341 - 271000
www.wesotronic.nl

In samenwerking
met SIKN

Kanttekeningen bijbel

20,4 x 31,1 cm
zonder psalmen en formulieren,
met goudsnee en koperen pilaarsloten.

Een complete pagina
(verkleind) van de GBS-uitgave
van de Bijbel met kanttekeningen
en een inzetje op
het werkelijke formaat

VERSCIJNT BINNENKORT

14 DEUTERONOMIUM 10

13 Vooris sprak de HEERE tot mij zeggende: ik heb dit volk aangemerkt en zie, het is een hardnekkig volk.

14 Laat van Mij af, dat ik hen verdelfe en hun naam van onder den hemel uitdoe; en ik zal u tot een machtigen en sterker volk maken dan dit is.

15 Toen keerde ik mij en ging van den berg af; de berg nu brandde van vuur, en de twee tafelen des verbonds waren op beide mijn handen.

16 En ik zag toe, en zie, gij hadt aan den HEERE uw God geconijd; gij hadt u een gegoten kalf gemaakt; gij waart haatelijk afgeweken van den weg dien u de HEERE gehoden hadt.

17 Toen vastte ik de twee tafelen en wierp ze heen uit beide mijn handen, en brak ze voor uw ogen.

18 En ik wierp mij neder voor het aangezicht des HEEREN. Als in het eerst, veertig dagen en veertig nachten, ik at geen brood en dronk geen water, om al uw zonde die gij hadt geconijd, doende. Wat kwaad is in des HEEREN ogen, om Hem tot toorn te verwekken.

19 Want ik vreesde u toorn en de grimmigen vertoornde de HEERE zeer delgen; doch de HEERE wende mij ook op dat maak.

20 Toen toornde Zich de HEERE tegen Aäron om hem te verdelfen; ik bad ook terzelfder tijd in.

21 uw zonde, het kalf dat gij gemaakt, 'nam ik en vermet met vuur en stampte de het wel, totdat het vertot stof; en ²³zijn stof deed ik beek die van den berg gaven hem; met gij den HEERE des HEEREN. ²² Massa en te rug, en ²⁴gafte de tafelen in de tegen den HEERE, van den dag dat ik u gekend heb.

25 En ik wierp mij neder voor des HEEREN aangezicht, die veertig dagen en veertig nachten in dewelke ik mij redde; want de HEERE zeggend had dat Hij u verdelften zou.

26 En ik had tot den HEERE en zelde: Heere HEERE, verderf uw volk en Uw erfdeel niet, dat Gij door Uw grootheid verlost hebt, dat Gij uit Egypte door een sterke hand hebt uitgevoerd.

27 Gedraak uant Uw knechten, Abraham, Izaak en Jakob, zie niet op de hardigheid dieses volks noch op zijn goddeloosheid noch op zijn zonde.

28 Opdat het land vanwaar Gij ons hebt uitgevoerd, niet zegge: Omdat hen die HEERE niet kon brengen in het land waarvan Hij hun gesproken had, en omdat Hij hen haatte, heeft Hij hen uitgevoerd, om hen te doden in de woestijn.

29 Zij zijn toch Uw volk en Uw erfdeel, dat Gij door Uw greukracht en door Uw uitgestrekte arm hebt uitgevoerd.

HOOFDSTUK 10.

1 **T**ERZELFDER HEERE tot mijn tafelen als de tot Mij op dezen berg; u een kist van hout met twee eerste tafelen, die gij en gij zult ze leggen op timhout en hieuw berg, en de eerste met mijn hand en gij u van de gemaakte had, en aldaer zijn zij, gelijk als de HEERE mij geboden heeft.

Nijverheidstraat 21
4143 HN Leerdam
Postbus 168
4140 AD Leerdam

Telefoon 0345 - 61 01 55
0345 - 61 47 44
Fax 0345 - 61 06 96
E-mail gbsinfo@kliksafe.nl

KT B20	kunstleer	€ 60,-
KT B20K	koperen sloten, kunstleer	€ 98,-
KT B22	leer	€ 168,-
KT B22K	koperen sloten, leer	€ 211,-
KT B22KP	koperen pilaarsloten, leer	€ 267,-
KT B22KPH	koperen pilaarsloten en hoeken, leer	€ 371,-
KT B24	antiek-bruin leer	€ 229,-
KT B24K	koperen sloten, antiek-bruin leer	€ 272,-
KT B24KP	koperen pilaarsloten, antiek-bruin leer	€ 328,-
KT B24KPH	koperen pilaarsloten en hoeken, antiek-bruin leer	€ 432,-

Vraag voor gewone huisbijbels in luxe uitvoering onze folder aan.
Leverbaar in de formaten 18 x 28,5 cm, 15,6 x 23,6 cm en 13,5 x 21 cm.

